

TÜRKİSTAN TURİZMİNDE YENİ FIRSATLAR

Türkistan'ın turizm potansiyelinin, bölgenin gelenekleriyle doğrudan ilişkili olduğunu söyleyebiliriz. Bu durumu, İpek Yolu üzerinde yer alan Türkistan şehrinin sahip olduğu kültürel ve tarihi eserleriyle açıklamak mümkündür. Söz konusu geleneksel değerlerin modern şehrin turistik potansiyeli üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğu aşikardır. Türkistan'ı tarihi şehrin mevcut korunma durumu ve günümüz mimari binalarında orta çağ tarzının devam ettirilmesi olarak görebiliriz.

Türkistan şehri son yıllarda ülkede turizmin gelişmesinde önemli bir yere sahiptir. Zira şehirdeki orta çağ anıtlarının korunmuş olması Türkistan'ın kültür turizmindeki yerini belirlemiştir. Bununla birlikte, son küresel salgın bağlamında, Türkistan bölgesini ziyaret eden turist sayısı keskin bir şekilde azalmıştır. Rakamlarla ifade edecek olursak, 2020 yılında, 102.512'si yerli, 1.235'i yabancı olmak üzere toplam 103.747 turist Türkistan bölgesini ziyaret etmiştir. 2019 yılına kıyasla turist sayısının 2020 yılında %40,5 oranında azaldığı bilinmektedir.

Modern Türkistan'ın turistik gelişiminin olanaklarını göz önüne bulduğumuzda, birkaç avantajı olduğunu görebiliriz. Bunlardan ilki, Türkistan şehrinin konumu Kazakistan'daki tüm ulaşım türleri için uygundur. Örneğin şehrin Aktöbe, Oral, Mangıstau, Atırâu gibi Kazakistan'ın batısı ile doğuda Semey ve kuzeyde Nur-Sultan, Petropavlovsk, Kökşetau şehirlerine demiryolu ile tren bağlantısı bulunmaktadır. Şehirde ayrıca Rusya'nın Çelyabinsk, Moskova, Saratov ve Ufa şehirlerine demiryolu bağlantıları yer almaktadır. Bununla birlikte Özbekistan'ın Andican, Taşkent ve Kırgızistan'ın Bişkek şehirlerine de yolcu taşımacılığı kolaylaştırılmıştır. Genel olarak Türkistan'a güneydeki Çimkent, Kızılorda, Taraz, Almatı şehirleriyle demiryolu bağlantıları bulunmaktadır. Ülkenin güneyinde yer alan şehirler için otobüs ve taksi hizmetleri de bu ulaşım ağında önemli bir yere sahiptir. Yakın zamanda Türkistan'da açılan Hazret Sultan Uluslararası Havalimanı, yurtdışında ise Türkiye gibi ülkelerle bağlantı

sağlamaktadır. Bunun dışında Türkistan'dan Özbekistan'ın birçok şehrine otobüs seferleri bulunmaktadır. Söz konusu bu ulaşım olanakları, Türkistan'ın turist potansiyelinin karayolu ulaşımı ile ilgili ciddi bir sorunu olmadığını göstermektedir. İkinci olarak, günümüzde Türkistan şehri, turizm sektöründe gelişme noktasında bir takım avantajları elinde bulundurmaktadır. Örneğin, kentin ana planında belirlenen birçok binanın inşaatının tamamlanması, Türkistan'da yeni turistik destinasyonların ortaya çıktığını göstermektedir. Yeni hizmete giren binalar arasında "Keruen Saray" eğlence kompleksi, "Altın Samruk Tiyatrosu", "Sıkırlı Keruen Kompleksi", "Showroom Tiyatrosu" ve "Etnoauıl" yer almaktadır. Söz konusu tesislerin açılması turist sayısının artmasına etken sağlayacaktır.

Üçüncü olarak, Türkistan'ın turizm potansiyeli göz önüne alındığında, Türkistan'da profesyonel anlamda turizmin gelişmekte olduğunu söyleyebiliriz. Şehirdeki Rixos Türkistan, Karavansaray Kaganat Hotel, Karavansaray Kaganat Kun Hotel, Hampton by Hilton Türkistan ve Khanaka gibi çok yıldızlı otellerin yapılması da turizm altyapısı ortaya çıkmasıyla bağlantılı olabilir. Çünkü bu oteller kaliteli ve çok yönlü hizmet sağlamaktadır. Bu da, yabancı turistlerin hizmetleri ve en uygun oteli seçmelerine olanak tanyacaktır. Ayrıca, Türkistan'da Turizm ve Otelcilik Üniversitesi'nin açılmış olması şehre gelecekte turizm alanında uzman ve kalifiye elemanların yetiştirilmesine olanak sağlayacaktır.

Sonuncusunu da, dünya genelinde yaşanan salgının, turizm alanında neden olduğu bir dizi alışkanlıklardan birisi olan güvenli turizmin noktasındaki etkileri olarak söyleyebiliriz. Bunlardan biri, turistik tesislerde sosyal mesafeyi ve güvenlik tedbirlerini sağlamaktır. Türkistan'daki modern turistik tesislerin çoğu doğa komplekslerinden oluşmaktadır. Farklı parkların sayısının artması turistleri güvende hissettirmektedir. Bununla birlikte şehir turistik komplekslerinde polis karakollarının açılması, çeşitli video gözetleme kameralarının, SOS butonlarının

kurulması ve turistlere yönelik polis birimlerinin oluşturulması da güvenlik açısından ilave önlemler olarak sayılabilir. Yukarıda dile getirilen potansiyelin yanında bir takım problemlerin olduğu da unutulmamalıdır. Yerel turizm temelinde gelişen Türkistan için diğer bölgelerden organize edilen turlar büyük önem taşımaktadır. Özellikle Almatı ve Çimkent şehirlerinden Türkistan'a çeşitli turlar düzenlenmektedir. Bu turların maliyetleri, sadece seyahat masrafları, rehber ücretini ve çeşitli tarihi ve kültürel yapılara ve tesislere giriş ücretlerini kapsamaktadır. Konaklama ve yemekler turist tarafından sağlanmaktadır. Aslında, yerli turistlerin temel sorunu otellerin maliyetinin yüksek olmasıdır. Zira karayolu ile gelen turistler Türkistan'da 1-2 gün kalmak zorundadır. Bu süre zarfında yerli turistlerin yukarıda belirtilen çok yıldızlı otellerde konaklama imkânı bulunmamaktadır. Bu da turistlerin konaklama konusunda zorluklarla karşılaştığını göstermektedir. Bazı uygun fiyatlı otellerin Türkistan'ın merkezinden uzakta yer aldığından dolayı çoğu bireysel turist şehir içi turları tercih etmek zorunda kalmaktadır.

Sonuç olarak Türkistan'daki turizm sektörünün potansiyeli yeni ilgi çekici yapılar ile daha da genişlemektedir. Özellikle son dönemde kenti ziyaret eden turistlerin ilgisini "Keruen saray", "Türkistan Venedik'i" gibi yerler de cezp etmektedir. Ayrıca Türkistan, birçok bölgeye örnek olan etno turizmin gelişmesi dahil yerel turizmde özel bir yere sahiptir. Ayrıca, pandemi sonrası turizm alanındaki yeni eğilimler, kentsel turizmi teşvik etmektedir. Bunun turistlerin sıhhi normlara uymalarına ve dijital teknolojileri kullanarak turlar düzenlemelerine olanak sağlayacağı açıktır. Bu bağlamda Türkistan'ın turizm sektörü, çeşitli turistik siteler aracılığıyla fırsatlarını duyurarak, mümkün olduğunca daha çok turist çekmeye çalışmaktadır. Ayrıca, çeşitli turistik tesislerin (müzeler, sanat merkezleri) faaliyetlerinin pandemiden dolayı kısıtlanması, Türkistan bölgesinde foto turizm, tarım turizmi, eko turizm gibi geleneksel olmayan yeni turizm alanlarının oluşmasını sağlamıştır.

Politika, Dış İlişkiler ve Güvenlik

- Türkmenistan Devlet Başkanı Kurbankulu Berdimuhamedov, Çin Devlet Başkanı Xi Jinping ile bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Liderler, ikili iş birliği perspektiflerini, bölgesel ve gündemdeki uluslararası konuları görüşerek, mevcut yüksek düzeyli kapsamlı iş birliğinden duydukları memnuniyeti dile getirdiler. Taraflar, geleneksel petrol ve gaz endüstrilerinin öneminin yanı sıra, ticaret, ulaşım, tekstil ve kimya endüstrileri alanlarında iş birliğinin önemine dikkat çektiler (Kabar, 07.05.2021).
- Geçtiğimiz günlerde Kazakistan Cumhurbaşkanı Basın Sekreteri Berik Uali, Tacikistan Cumhurbaşkanı Emomali Rahmon'un daveti üzerine Kasım Comart Tokayev'in 19-20 Mayıs tarihlerinde Tacikistan'a resmi bir ziyaret gerçekleştireceğini duyurdu. Başkanlar, siyasi diyalogun daha da güçlendirilmesi, ticari ve ekonomik iş birliğinin geliştirilmesi dâhil olmak üzere stratejik ortaklık konularını görüşecekler. Liderler, özellikle Orta Asya'da istikrar ve güvenliği güçlendirilmesi başta olmak üzere bölgesel iş birliği konularına özel önem vereceklerini açıkladılar (Kazinform, 04.05.2021).
- Belarus Cumhurbaşkanı Aleksandr Lukaşenko, Türk mevkidaşı Recep Tayyip Erdoğan ile bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Başkanlar, kapsamlı iş birliği konularını görüşerek, ikili ticareti 1,5 milyar dolara çıkarmak için daha önce onaylanmış planları doğrultularak, bunların uygulanmasını teşvik edecekleri konusunda mutabık kaldılar. Cumhurbaşkanı Erdoğan, Belarus halkının Zafer Günü'nü tebrik ederken, Cumhurbaşkanı Lukaşenko ise Türk halkının Ramazan Bayramı'nı kutladı (BelTA, 07.05.2021).
- Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sadır Caparov, Kırgızistan'ın yeni Anayasası ile "Kırgız Cumhuriyeti Anayasası Hakkında" başlıklı yasayı imzaladı. İmza töreni Ala-Arça devlet binasında gerçekleşti. 11 Nisan 2021'de yapılan yeni Anayasa referandumuna katılan vatandaşların %79'undan fazlası yeni Anayasa için destek vermiştir. Yeni Anayasaya göre, Kırgızistan "parlamentar sistemden" vazgeçerek, "Cumhurbaşkanlığı Sistemine" geçmiştir (Kabar, 05.05.2021).
- Taşkent, Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ), üye devletlerin Ulusal Koordinatörler Konseyi'nin düzenli toplantısına ev sahipliği yaptı. Toplantının gündeminde örgütün mevcut faaliyetleriyle ilgili 60'tan fazla konu yer almıştır. Ulusal koordinatörler, 16-17. Eylül 2021'de Duşanbe'de yapılacak ŞİÖ Üye Devletlerinin Devlet Başkanları Konseyi toplantısına olan etkinlik için hazırlıkları gözden geçirdiler. Üye ülke temsilcileri, Tacikistan tarafından ortaya konulan "BM'nin ŞİÖ ile İş Birliği" başlıklı BM Genel Kurulu kararının kabul edilmesini memnuniyetle karşıladılar (Anadolu Ajansı, 03.05.2021).
- Kazakistan ve Türkiye, Ankara'da ikili askeri iş birliğine yönelik bir planı imzaladı. Belgede, bölgesel güvenlik konuları, özel kuvvetlerin eğitimi ve ortak tatbikatların düzenlenmesi ile ilgili 17 başlık yer almaktadır. Ayrıca belgede, insansız araçlara keşif ve saldırı uygulama taktikleri konusunda deneyim paylaşımı da öngörülmektedir. Taraflar ayrıca 2022-2023 dönemi için askeri personele yönelik bir eğitim planını da değerlendirdiler (Kazinform, 04.05.2021).

Ekonomi, Finans ve Enerji

- Kazakistan yetkilileri, önümüzdeki 3 yıl içinde bütçe harcamalarını 3 milyar dolar artırmayı planlamaktadır. Böylece yıllık bütçe harcamaları 35 milyar dolara ulaşacaktır. 2021 yılının ilk iki ayında sosyal yardım ve güvenliği toplam bütçedeki payı %25'i oluşturmuştur. Sağlık harcamaları 2020'nin aynı dönemine göre %70'in üzerinde artarak 1,1 milyar doları aşmıştır. Eğitim giderleri %7,3 oranıyla 1,1 milyar dolar artmıştır. Analistler, harcamaların hemen tüm sektörlerde arttığını belirtmektedir (Qazaq TV, 05.05.2021).
- 3 Mayıs 2021'de Riyad'da düzenlenen Özbek-Suudi hükümetler arası komisyonda İslam Kalkınma Bankası, Özbekistan'da girişimciliği desteklemeye hazır olduğunu, bu amaçla özel bir Ekonomik Destek Fonu kurulacağını açıkladı. Suudi Kalkınma Fonu, 2021'de Özbekistan'da 300 milyon dolar değerinde 10 projeyi finanse etti. Görüşmenin ardından hükümetler, enerji ve tarım alanında birçok önemli anlaşma ve uzun vadeli ikili iş birliğinin ana yönlerine ilişkin nihai bir protokol imzaladı (UzReport, 06.05.2021).
- Belarus ve Özbekistan arasındaki ikili ticaret, 2021'de önemli bir ilerleme kaydetmektedir. Yılın ilk çeyreğinde ticaret hacmi 67,5 milyon dolar olarak gerçekleşerek, bir önceki yılın aynı dönemine göre %25,3 oranında artmıştır. Belarus'un ihracatı %37,4 artarak 58,7 milyon dolara ulaşırken, Özbekistan'dan yapılan ihracat ise %79,2'lik artışla 8,8 milyon doları bulmuştur. Bu artış sonucu Belarus'un ticaret fazlası 49,8 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Belarus'un ana tedarik kalemleri arasında soğutulmuş ve dondurulmuş sığır eti, ilaçlar, polimerler ve traktörler bulunmaktadır (BelTA, 07.05.2021).
- Geçtiğimiz günlerde, Dışişleri Bakanı Gabrielius Landsbergis liderliğindeki bir Litvanya heyeti Azerbaycan'ı ziyaret etti. Azerbaycan Ekonomik Bakanı Mikail Cabbarov heyetle yaptığı görüşmede, salgına rağmen ülkelerin 2020'de ve 2021'in ilk çeyreğinde karşılıklı ticaret cirosunu artırdığını açıkladı. Ticaret hacimleri 2020'de 24,4 milyon dolara ve 2021'in ilk çeyreğinde 7,6 milyon dolara ulaştı. Ülkeler şimdiye kadar 39 belge imzalarken, 12 belge de değerlendirme aşamasındadır (AzerNews, 04.05.2021).
- Dünya Bankası ve Ukrayna hükümeti ikili iş birliğini güçlendirmeye devam etmektedir. Geçtiğimiz günlerde Banka, ülkenin yüksek öğretim sisteminin kalitesini ve şeffaflığını iyileştirme çabalarını desteklemek için 200 milyon dolarlık bir projeyi onayladı. Söz konusu proje, Ukraynalı gençleri 21. yüzyıl için ihtiyaç duydukları becerilerle donatmak için yükseköğretim kurumlarının öğretim ve araştırma tesislerinin ve dijital öğrenme altyapısının Avrupa standartlarına uygun modernizasyonunu finanse edecektir (Ukrinform, 06.05.2021).
- Geçtiğimiz günlerde Özbekistan, Kırgızistan ve Çinli yetkililerden oluşan bir çalışma grubu bir video konferansla, Özbekistan-Kırgızistan-Çin demiryolu inşaatı ile ilgili perspektifleri görüştüler. Çin temsilcileri, projenin finansmanı için bir model ve 2021 eylem planını sundular. Taraflar, finansman sorununun çözümü ve demiryolunun güzergâhlarının belirlenmesi konularında bir fikir birliğine varmanın önemine değindiler. Ayrıca taraflar, salgının kontrol altına alınmasından sonra saha araştırması yapmayı kabul ettiler (Kabar, 04.05.2021).

Toplum ve Kültür

- Tacikistan'ın Farhor bölgesindeki Kokul kasabasını Afganistan'ın Tahor vilayetine bağlı Oihonim köyüne bağlayacak olan 180 metrelik yeni bir köprü inşa edilecek. Köprü, Tacikistan ile Afganistan'ı birbirine bağlayan altıncı köprü olacaktır. Karar, Tacikistan, Afganistan, Ağa Han Vakfı ve Avrupa Birliği (AB) temsilcilerinin katıldığı bölgesel ekonomik kalkınma için iş birliği ve fırsatlarla ilgili toplantısında açıklandı. 16 milyon avruluk proje, AB'nin mali desteği ile yapılacak (Avesta.tj, 07.05.2021).
- Özbek hükümeti Türkiye'ye insani yardım gönderilmesine ilişkin hükümet karamamesi uyarınca, Özbekistan Hava Yolları aracılığıyla 1 milyon adet Özbek yapımı tek kullanımlık Ecos N 95 tıbbi maskeyi İstanbul'a gönderdi. Ayrıca Özbekistan, koronavirüs kaynaklı Hindistan'a da insani yardım artışı nedeniyle Hindistan'a da insani yardım olarak mobil oksijen konsantratörleri ve ilaçlar teslim etti (Fergana.agency, 03.05.2021).
- Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Şuşa şehri ülkenin kültür başkenti ilan eden karamameyi imzaladı. Söz konusu düzenleme, Ermeni işgalinden sonra şehrin tarihi görüntüsünü restore etmek ve kültürel önemini yenilemek amacıyla yapıldı. Ayrıca Cumhurbaşkanı Aliyev, Karabağ'ın Fuzuli kentine bağlı Şuşa'da turizmin gelişmesine yardımcı olacak uluslararası bir havaalanı inşa etme talimatı verdi (Centralasia.media, 05/07/2021).
- Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Tacik mevkidaşı Emomali Rahmon ile Rusya'daki göçmen işçi konusunu görüştü. Başkan Putin, göçmenler konusunu Tacikistan için "hassas" bir mesele olarak nitelendirerek, Rus yetkililerin yabancıların Rusya'da rahat hissetmeleri için her şeyi yaptıklarını dile getirdi. Günümüzde, Rusya'da yaklaşık dörtte biri (247 bin) Tacikistan vatanı olan 1 milyondan fazla insan yaşadığı olarak çalışmaktadır (Rbc.ru, 08.09.2021).
- Rus yetkililer, koronavirüse karşı sürü bağımsızlığı sağlama sürecini hızlandırmak için Sputnik V aşısının "Sputnik Light" adlı yeni tek dozluk versiyonunu onayladı. Rusya'da Sputnik Light'in insan denemeleri Ocak 2021'de başlamış olmasına rağmen, söz konusu aşı, henüz verilecek bilimsel protokoller doğrultusunda güvenlik ve etkinlik testlerinden geçmiştir. Bugüne kadar, Rusya'da toplam nüfusun %9'una denk gelen yalnızca 13,4 milyon kişi en az bir doz COVID-19 aşısı olmuştur (Apenews, 06.05.2021).
- Ukrayna'da cep telefonları üzerinden bilgisayar destekli basit rastgele örnekleme üzerinden yakın zamanda yapılan anket sonuçları, cumhurbaşkanlığına verilen destek bağlamında görevdeki Ukrayna Cumhurbaşkanı Vladimir Zelenski'nin liderliğini sürdürdüğünü göstermektedir. Anketle göre, Nisan 2021'de cumhurbaşkanlığı seçimleri yapılmış olsaydı, oy kullananların yaklaşık %31,4'ü görevdeki cumhurbaşkanını destekleyecekti. Anket yapılanların %18,1'i Avrupa Dayanışma Partisi lideri, eski Başkan Petro Poroshenko'ya oy vereceklerini beyan ederken, %11,9'u ise Batkivşina Partisi lideri Yulia Timoşenko'nu destekleyeceklerini açıklamışlardır (Unian.info, 05.05.2021).